

Proč někteří zemědělci nekosi své louky? Jaký je důvod pro pozdržení sečí?

nechá-li části luk s volajícími chřástaly nepokosené do konce července až poloviny srpna. Pomůže také kosením pozemku od středu k okrajům odkud mohou snadno uniknout (jinak seč od hranic pozemku k jeho středu nažene ptáky právě do středu zbývající vegetace a odtud už nestačí uniknout, uhynie až 60 % přítomných mláďat).

Udržování členité a harmonické krajiny s postupně sečenými plochami travních porostů, které umožňují přežití ptactvu, hmyzu i dalším živočichům a rostlinám, je ideálním řešením i pro chřástala. Proto se dnes stává snáží pomocí agro-environmentálních dotací podporovat plochy s výskytem hnízdišť chřástala polního. Tím, že se zemědělec zaváže posekat louky až po 15. srpnu, že je nebude obnovovat, přisěvat, mulčovat ani jinak „vylepšovat“, přijde sice o sklizeň kvalitní píce, ale umožní chřástalovi vyhnízdit, vyvést mladé, podpoří jeho záchranu. Posunu-

pojení do projektu Ekozemědělci přírodě (Bioinstitut, Olomouc), kteří se rozhodli věnovat se nejen produkci, ale právě i pestrosti rostlin i zvířat na svých farmách. K nim se řadí v okolí Dolní Lomné například Zdenka Szmeková z ekofarmy Kurajka, která byla jednou z účastnic semináře.

Povídání bylo završeno nočním odchyt chřástala na loukách nad Dolní Lomnou. Podařilo se dokonalým napodobením hlasu chřástala přilákat jednoho z ozývajících se samců a odchytit ho. Početní zájemci, kteří na tento okamžik vydrželi čekat do nočních hodin, tak měli možnost si chřástala zblízka prohlédnout a přitom se dozvědět spoustu zajímavostí, zjištěných o jeho životě a chování. Poté byl okroužkovaný samec vypuštěn zpět do úkrytu sousední louky a svým voláním vyprovázel všechny nadšené účastníky na cestě domů.

Chřástal polní

FOTO: Petr Šaj

Za zdánlivým zanedbáváním povinností, za zdánlivou špatnou péčí o travní porosty totiž stojí opatření na ochranu chřástala polního, který patří nyní mezi silně ohrožené druhy.

Za postupné mizení chřástala v České republice může především intenzifikace zemědělství. Ještě před 2. světovou válkou obýval chřástal téměř celé území republiky na travních porostech i polích, poté byl s rostoucí intenzifikací zemědělské výroby vytlačován do podhorských a horských oblastí s trvalými travními porosty. I zde se však zhoršovaly jeho životní podmínky zejména velkoplošným odvodňováním luk a pastvin, scelováním pozemků a likvidací rozptýlené zeleně. Koncem 80. let minulého století se počty volajících samců odhadovaly na 200–400 kusů. Změny v zemědělské výrobě po roce 1989 vedly k postupnému narůstání stavů na konečných 1500–1700 ks volajících samců.

Mezi významné lokality chřástala se řadí okolí Dolní Lomné na Jablůnkovsku, kde se 26. června 2008 sešli zemědělci hospodařící na místních loukách a pastvinách, ornitologové a další zájemci. Zde byl hlavním tématem chřástal a jeho ochrana v rámci ekologického zemědělství.

A jak může zemědělec jednoduše pomoci? Tím, že např. posune seč do doby, kdy se již většina mláďat vylíhla a jsou dostatečně velká, aby mohla uniknout před sekačkou. Po-

Noční odchyt chřástala

FOTO: Alena Malíková

tím doby seče umožní přežít celé řadě dalších živočichů od mladé srnčí zvěře, zajíců, křepelek přes obojživelníky a plazy až po nejrůznější druhy motýlů.

Nejistá budoucnost vzácného obyvatele zdejších luk není našťastí místním zemědělcům lhostejná – stejně jako osud celé řady dalších vyhyнутím ohrožených rostlin i živočichů. Pokud navíc zemědělec hospodaří ekologicky, bez používání umělých hnojiv a pesticidů, s nízkou intenzitou zvířat, dělá pro rozmanitost přírody hodně. Ocenění si zaslouží zejména ekologičtí zemědělci za-

Seminář „Chřástal polní na ekologických porostech Dolní Lomné“ se uskutečnil s finanční podporou Ministerstva životního prostředí ČR, organizovalo regionální centrum Moravská brána PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, Příbor, ve spolupráci s Českou společností ornitologickou.

Autor textu: **Alena Malíková**, PRO-BIO RC Moravská brána, Příbor

Redakčně upravila: **Markéta Sábliková**, Bioinstitut o.p.s.

Dokončení na str. 20

Praktická pomůcka pro výsadby ve volné krajině

V současné době vidí řada zemědělců potřebu vrátit naší krajině její vlastní smysl a hodnotu. Ale jak by to měli provést? Prostým návratem k původnímu stavu to asi nepůjde, protože není možné smazat z povrchu zemského obyvatelstvo, snížit jeho hospodářskou pokročilost, životní úroveň atd.

Nemůžeme navrátit krajinu do doby počátečního stupně společenského vývoje, ale můžeme se pokusit nyníjší stav krajiny změnit důmyslněji, přirozeněji, odborněji. Nová příručka Nelesní dřevinná vegetace: návrhy, výsadba a údržba, kterou vydal Bioinstitut o.p.s., předkládá praktické návody pro výsadbu dřevin ve volné krajině. Publikace s řadou názorných ilustračních fotografií obsahuje podrobný přehled funkcí, které plní nelesní dřevinné biotopy v krajině, detailně rozpracovanou metodu plánování výsadeb, vlastní výsadby stromů a keřů, včetně jejich následné údržby. Součástí příručky je i orientační přehled nákladů, se kterými při zakládání vegetačních prvků musíte počítat. Cenné jsou přílohy publikace, které obsahují seznam dřevin vhodných pro výsadbu v konkrétních podmínkách České republiky.

Položili jsme jedné z autorek – **Stanislavě Čížkové** – několik otázek:

Mohou podle této publikace opravdu postupovat samotní zemědělci, nebo je vhodné se ještě s výsadbou poradit s odborníkem a na koho se pak mají nejlépe obrátit?

Myslím, že podle metodiky zemědělec realizaci jednoduché výsadby zvládne sám. Nejlepším rádcem k tomu, jaký druh má vysázet, bude pro něho okolní krajina. Stačí se podívat jaké keře a stromy rostou v okolí nebo na jeho pozemcích. Nemyslím tím, aby si za vzor vybral topolové, akátové či škumpo-

vé aleje, ale původní dřeviny nebo ovocné stromy. K výsadbě by neměl použít pouze jeden druh dřeviny, ale volit spíše pestřejší druhové složení a také by měl pamatovat na velikost vysázené dřeviny, aby sazenice nevysázal příliš nahusto (nezvolil příliš hustý spon). O volbě dřevin se zemědělec může poradit s ochranáři, pracovníky na odborech životního prostředí, agenturách, s myslivci, rybáři nebo se může obrátit na pracovníky Bioinstitutu atp.

Myslíte, že při extrémních výkyvech počasí, kdy na jedné straně krajinu sužuje sucho a pak přivalové deště, mohou právě stromy a keře pomoci udržet vodu v krajině? Za jak dlouho taková nová výsadba plní funkci užitečného biotopu?

Výsadbou dřevinných prvků v krajině zvýšíme biodiverzitu, změníme mikroklimatické podmínky v její blízkosti, zmírníme půdní a větrnou erozi. Nejsm příznivcem drahých a náročných výsadeb, jejichž následná péče je náročná na čas i peníze. Velice často stačí vysadit např. ovocné stromořadí podél cesty, podél vodního toku, osadit kamenice na pastvinách atp. A za jak dlouho bude tato výsadba funkční? To záleží na mnoha faktorech, např. kde výsadbu realizujeme (suchá nebo vlhká stanoviště, výsadba na orné, dosadba dřevin), jaký druh dřeviny použijeme. Pokud k výsadbě použijeme kvalitní sazeničky (nejlépe se ujímají semenáčky z náletu), nezanedbáme údržbu v prvních dvou letech (nenecháme sazenice zaschnout, mezi nimi jejich poškození mechanizací, okusem zvěře nebo dobytka, vytloukáním zvěří), jsou výsadby již po pěti letech dostatečně vzrostlé a zapojené. Nakombinuje-li zemědělec rychlostoucí druhy s dlouhověkými, budou dřevinné prvky plnit svoji funkci dříve, než když k výsadbě použijete pouze pomalu rostoucí druhy. Správně zvolená a realizovaná výsadba během několika let splyne s okolní krajinou a ani nás nenapadne, že byla založena uměle.

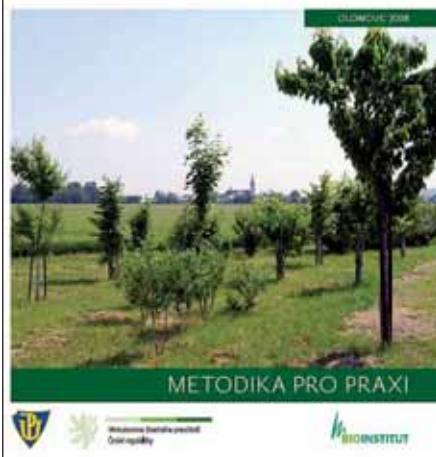
Od jakého počtu stromů nebo plochy se vyplatí žádat o dotace na výsadby? Výsadby malého rozsahu bude pravděpodobně jednodušší si zaplatit z vlastních zdrojů.

Záleží na samotném zemědělci, jestli využije možnosti z Programu péče o krajinu nebo z Operačního programu Životního prostředí, osa 6.3 Obnova krajinných struktur. Pokud vyládne sám zažádat a doložit všechny nutné podklady, vyplatí se mu žádat i na malé akce. V případě, že si zemědělec bude muset na vypracování návrhu a vyřízení žádosti někoho zjednat, může za služby zaplatit více, než kolik ho bude stát samotná realizace výsadby. Bude pro něho asi lepší hradit náklady spojené s výsadbou sám.

NELESNÍ DŘEVINNÁ VEGETACE

Návrhy, výsadba a údržba

Stanislava Čížková, Bořivoj Šarapatka, Lenka Kulitšková

Pokud by se zemědělec rozhodl pro výsadbu na obhospodařovaných plochách (např. uprostřed louky či pastviny) nehrozí mu postih ze strany kontrolních úřadů (zejména SZIF), že tak snižuje výměru plochy, na které pobírá dotace?

V registru půdních bloků (tzv. LPIS) může být rozptýlená zeleň součástí půdního bloku a lze na ni poskytnout dotace, pokud souvislá plocha porostu rozptýlené zeleně, kde se nehospodaří, nepřekročí 100 m² (došlo k navýšení z původních 50 m²!), nebo pokud se vyskytují na pozemku s kulturou travní porost samostatně či v menších skupinkách rostoucí dřeviny, jejichž hustota nepřesahuje 50 ks na 1 ha a zároveň nezabírají souvislou plochu větší než 1000 m² a plocha pod nimi je obhospodařována.

Děkujeme za rozhovor.

Distribuce publikace:

Bioinstitut o.p.s., Křížkovského 8,
771 47 Olomouc, tel: 585 631 182,
info@bioinstitut.cz
Doporučená cena 110 Kč včetně poštovného.

Zpravodaj Ekozemědělci přírodě připravil Bioinstitut, o.p.s. Olomouc

Vaše názory a připomínky na:
marketa.sablikova@bioinstitut.cz nebo
tel.:585 631 178.

Proč někteří zemědělci nekosi své louky? ...

➔ **Dokončení ze str. 19**

POZNÁMKY:

* V České republice je chřástal polní chráněn ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb., O ochraně přírody a krajiny a vyhláškou MŽP č. 395/1992 Sb. je zařazen mezi zvláště chráněné druhy živočichů v kategorii silně ohrožené druhy (jako jeden z 58 taxonů).

* Na mezinárodní úrovni je zařazen v příloze II. Bonnské úmluvy, v příloze II Bernské úmluvy a v příloze I směrnice o ptácích. Je uveden na červeném seznamu IUCN. Patří k prioritním evropským druhům ptáků, pro kterou Bird Life International vypracoval akční plány na ochranu.

* V roce 2004 se stal chřástal polní poprvé předmětem dotačního titulu pro zemědělské hospodaření. Titul byl vyhlášen na základě programového dokumentu HRDP pro období 2004–2006. Od roku 2007 platí v ČR programový dokument Program rozvoje venkova, který upravuje rozdělování finančních prostředků z fondu EAFRD (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova). Agroenvironmentální opatření jsou součástí osy II a jsou prováděny NV 79/2007 Sb. a ochrana chřástala je jako titul ptáčí lokality na travních porostech – hnízdiště chřástala polního zařazen do podopatření ošetřování travních porostů.

bio park s.r.o.

**Vykupujeme býky a jalovice
v jateční váze
z ekologických chovů**

- k cenám dle SEUROP příplatek za biokvalitu
- celoroční spolupráce
Tel: +420 603 546 369
www.biohovezi.cz